

ลำต้งหวาย ศิลปะการแสดงสองฝั่งโขง¹
Tang Wai: A Shared Culture and a Performing Arts
along Thai-Laos Border

คำล่า มุลิกา

Khamla Musika

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University

E-mail: musika_k@hotmail.com

Received: Apr 30, 2019

Revised: Nov 12, 2019

Accepted: Dec 24, 2019

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการเรื่องนี้ พัฒนาจากงานวิจัยเรื่องการขับเคลื่อนศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี วัดอุปประสงค์ เพื่อศึกษาการลำต้งหวาย ที่บ้านม่วงเจ็ด ต่าบลเจ็ด อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี และเมืองชนนบุรี แขวงสะหวันนะเขต วิธิดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ กลุ่มตัวอย่าง เลือกพื้นที่อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี และบ้านต้งหวายโคก เมืองชนนบุรี แขวงสะหวันนะเขต การลำต้งหวาย เป็นศิลปะการแสดงของผู้คนสองฝั่งแม่น้ำโขง คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรไทย โดยการลำต้งหวายเป็นการขับลำในพิธีกรรมเหยายา (การลำเพื่อการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ) ของชาวเผ่าบุร-กระตัก บ้านต้งหวายโคก เมืองชนนบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การลำต้งหวายในราชอาณาจักรไทย เกิดขึ้นที่บ้านม่วงเจ็ด ต่าบลเจ็ด อำเภอ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งงานวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย)

เขมรราช จังหวัดอุบลราชธานี ในพิธีกรรมเลี้ยงปู่ตา การลำตัดหว่ายทั้งของลาวและไทย แรกเริ่มเป็นการขับลำในพิธีกรรม ภายหลังได้พัฒนาการฟ้อนรำประกอบการขับลำตัดหว่าย และวิวัฒนาการเพื่อความบันเทิง ในปัจจุบันการลำตัดหว่ายเป็นศิลปะการแสดงที่เป็นเครื่องบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ว่าเป็นศิลปะการแสดงเอกลักษณ์ประจำแขวงสะหวันนะเขต และอำเภอเขมรราช

คำสำคัญ: ลำตัดหว่าย ศิลปะการแสดง สองฝั่งโขง

Abstract

This article is developed from the research study “The project of art and culture promotion for the area-based development of Khemmarat district in Ubon Ratchathani province”. The Tang Wai dance has long been performed by different groups of people along the Thai-Lao border. It is a ballad delivered and performed in "Yao-Ya" medical treatment rituals (to physically and spiritually heal people or patients with unknown illnesses) among Blu-Kratak tribes in Tang Wai Khok village, Chonnaburi district, Savannakhet province, Laos People's Democratic Republic. Tang Wai dance performed in the Kingdom of Thailand originated in Muang Jiad village, Jiad subdistrict, Khemmarat district, Ubon Ratchathani province. Originally, it was performed in a celebration and an offering ritual dedicated to the shrine of the ancestors of different local villages. Nowadays, Tang Wai dance is considered a geographical maker of a shared cultural heritage between Savannakhet province in Laos People's Democratic Republic and of Khemmarat district, Ubon Ratchathani province in the Kingdom of Thailand.

Keywords: Tang Wai dance, performing arts, Thai-Lao border and banks of the Mekong River

บทนำ

ลำตั่งหาวย เป็นศิลปะการแสดงที่ปรากฏในวัฒนธรรมสองฝั่งแม่น้ำโขง ไทย-ลาว โดยเริ่มต้นจากการขับลำประกอบดนตรี ภายหลังมีการฟ้อนรำประกอบ ทำนองการลำตั่งหาวย เป็นที่นิยมนำมาขับลำเพื่อความบันเทิงสองฝั่งแม่น้ำโขง และมีการนำมาสร้างสรรค์การขับลำ และประกอบการแสดงอยู่เสมอ การลำตั่งหาวยเริ่มต้นที่บ้านตั่งหาวยโคก เมืองชนมบุรี แขวง สะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเผยแพร่มายังประเทศไทยข้ามฝั่ง แม่น้ำโขงสู่บ้านม่วงเจียด ตำบลเจียด อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ภายหลังวิทยาลัยครู อุบลราชธานี (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี) ได้นำการแสดงลำตั่งหาวยมาสร้างสรรค์การแสดงใหม่และเผยแพร่จนเป็นที่รู้จักมาถึงปัจจุบัน การลำตั่งหาวยในสาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว เนื้อหาในการแสดงเน้นหนักในเรื่องของการร้องในทำนองตั่งหาวยเป็นหลัก มี ทำฟ้อนรำ 4 ท่า เปลี่ยนสลับไปมาไม่ซับซ้อน มีการร้องรับในบทสร้อย ยก ๆ ยก ๆ (Attapaiboon, 2006) การฟ้อนรำตั่งหาวยที่บ้านม่วงเจียด ตำบลเจียด อำเภอเขมราฐ จังหวัด อุบลราชธานี มีการร้องบทสร้อย ยก ๆ ยก ๆ ทำฟ้อนรำ มี 12 ท่า ส่วนท่าฟ้อนรำของ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีท่ารำเปลี่ยนไปตมบทร้องทุกท่อนและมีท่าฟ้อนรำเฉพาะ ในบทสร้อย ยก ๆ ยก ๆ เช่นเดียวกัน

ในช่วงปี พ.ศ.2559 ถึง พ.ศ.2561 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีได้ทำการวิจัย โครงการขับเคลื่อนศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ อำเภอเขมราฐ จังหวัด อุบลราชธานี ได้สร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมและนำเสนองานศิลปะและวัฒนธรรมที่โดดเด่นเป็น เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของอำเภอเขมราฐ หนึ่งในกระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ คือการฟื้นฟูลำตั่งหาวย บ้านม่วงเจียด ตำบลเจียด อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี และได้ จัดทำแผนดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมจากชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายศิลปิน หน่วยงานราชการ และภาคเอกชนในพื้นที่อำเภอเขมราฐ (Sahee et al., 2018)

ต้นกำเนิดการลำตั่งหาวย

การขับลำตั่งหาวย คือการขับลำพื้นเมืองประเภทหนึ่ง ของชนเผ่า ลาวเทิง บุรกระตาก แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และ ในแขวงสะหวันนะเขตรวมทั้งหมดแล้ว มี 8 เผ่าด้วยกัน เช่น ในเขตดอย

ประกอบด้วย ตะไถ่ จะลี และ กะเลิง จำนวนที่ดำรงชีวิตในเขตที่ราบสูงและที่ราบทั่วไปนี้มี ผ้ากะตาง ละว้า ส้อย และผ้ามะกอง ที่ราบลุ่ม คือกลุ่มลาว

ภาพที่ 1 การแต่งกายชนเผ่าในแขวงสะหวันนะเขต จากซ้ายมือ บรูส่วย ลาว บรูกระตาง ผู้ไท บรูม้งกอง บรูตริ บรูตะไถ่ บรูปะโกะ ผ้าบรูกระตาง คนที่ 3 จากซ้ายมือ

ที่มาของภาพ กระทรวงวัฒนธรรมและท่องเที่ยว แขวงสะหวันนะเขต

การลำดั่งหว่ายเดิมเรียกว่าลำด่าหลอย (Tamwisit, n.d.) โดยกลอนลำด่าหลอยหรือดั่งหว่ายนั้น คือได้สืบทอดมาจากการเหยา (การลำเพื่อการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของศุภชัย สิงห์ยะบุญและคณะ ที่กล่าวว่าลำดั่งหว่าย สืบทอดมาจากการขับลำในพิธีกรรม “การเหยา” หรือการรักษาคนป่วย เช่น ลำผีฟ้า ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชนเผ่ากะตางมาเนิ่นนาน (Singyaboot et al., 2002) การลำดั่งหว่ายนี้ ถ้าหากการลำอยู่แถวที่ราบสูง เป็นภาษาชนเผ่าเรียกว่า “ลำกะลิ่งเยาะ” ถ้าหากการลำอยู่แถวที่ราบทั่วไป เป็นภาษาเผ่าชนเหมือนกัน เรียกว่า “ลำด่าหลอย” ถ้าหากลาวลุ่มใช้ขับลำตามจังหวะเดิมมาเป็นภาษาลาวลุ่มเรียกว่า “ลำดั่งหว่าย” เหตุที่เรียกว่า ดั่งหว่าย เพราะเรียกการขับลำนี้

ตามชื่อหมู่บ้าน “ตังหวายโคก” จากข้อมูลของนายบ้านทองเสน วงศิริ นายบ้านตังหวายโคก เมืองชนนบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ให้ข้อมูลว่า ชาวบ้านตังหวายโคก เป็นชาวกลุ่มลาวเทิง เผ่ากระตาง สื่อสารภายในหมู่บ้านใช้ภาษาบรู กลุ่มภาษามอญ-เขมร และสามารถใช้ภาษาลาวได้ อดีตนับถือผี ปัจจุบันนับถือศาสนาพุทธ แต่ยังคงถือผี ควบคู่กันไป การลำตังหวายสืบทอดมาจากปู่ ย่า ตา ยาย การแสดงลำตังหวายในอดีต ยังไม่มีชื่อ เรียกว่า ลำกลองเงาะ ภายหลังได้ใช้ชื่อว่าลำตำหลอย ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของโพสีแก้ว ทาวีสิต (Tamwisit, n.d.) ที่ได้นำเสนอข้างต้น

การลำตังหวาย สามารถลำได้ทุกเพศ ทุกวัย ในอดีต ผู้ชายจะเป็นฝ่ายลำเพื่อการเกี่ยวพาราสีฝ่ายหญิง (ภาษาบรู เรียกการเกี่ยวสาวว่า ปา-รา-เยอะ-กะ-โมล) ถ้าฝ่ายหญิงมีความสามารถโต้ตอบได้ ก็จะตอบกลับโดยใช้พญาโต้ตอบฝ่ายชาย การลำตังหวายไม่มีการประชันไ้ไ้ล่งหน้า เป็นการลำแบบคันสด สามารถคิดการลำได้เอง โดยใช้ทำนองลำตังหวาย บุญชู วงศิริ (Wongkeeree, 2018) ให้ข้อมูลว่า ในอดีต ตนลำตังหวายเป็นเองโดยไม่ได้เรียนกับครูท่านใด เริ่มลำจากการไปเลี้ยงวัวเลี้ยงควายที่ทุ่งนา และนี่ก็อยากจะทำลำกลองลำ และสามารถลำได้เองจนมาถึงปัจจุบันนี้

เครื่องดนตรีประกอบ ประกอบด้วย แคน กระจับปี (พิน) ซอ (ซอบังไม้ไผ่) เวลาฝึกงาน เวลาฝึกแขก มาเยี่ยมเยือน จะมีการลำตังหวาย

ภาพที่ 2 การแสดงของชาวบ้านตังหวายโคก เมืองชนนบุรี แขวงสะหวันนะเขต
ณ ถนนคนเดินเขมราฐ อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

การแต่งกาย เสื้อผ้าฝ้ายย้อมคราม นุ่งชิ้นผ้าฝ้ายมัดหมี่ย้อมคราม แพรเปียงโดยใช้ผ้าสีขาวหรือผ้าขาวม้า ผู้ชายสวมเสื้อย้อมคราม ใส่ผ้าโสร่ง ผ้าผูกเอว

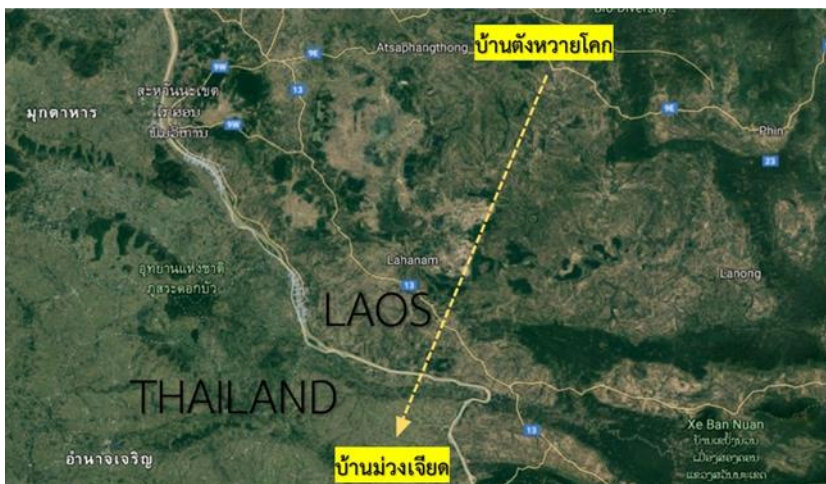
ปัจจุบัน มีการสืบทอดรุ่นใหม่ โดยผู้ที่มีพรสวรรค์จะมำล่ำต้งห่วย โดยส่วนใหญ่จะใช้นักเรียนในโรงเรียนเป็นผู้สืบทอด ชาวบ้านต้งห่วยโคกเคยได้รับเชิญไปทำการแสดงที่ประเทศเวียดนาม และในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวตามโอกาสสำคัญ

ภาพที่ 3 ชาวบ้านต้งห่วยโคกเคยทำการล่ำต้งห่วย เมืองชนนบุรี
แขวงสะหวันนะเขต

การล่ำต้งห่วยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สู่ราชอาณาจักรไทย

การรับวัฒนธรรมล่ำต้งห่วยจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สู่ราชอาณาจักรไทย โดยข้ามฝั่งแม่น้ำโขงเข้าสู่บ้านม่วงเจียด ตำบลเจียดอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

ภาพที่ 4 แผนที่เส้นทางบ้านดั่งห้วยโคก แขวงสะหวันนะเขตและ
บ้านม่วงเจ็ด อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

ชาวบ้านม่วงเจ็ด ตำบลเจ็ด อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ไทย-ลาว มีประเพณีการเลี้ยงผีปู่ตาซึ่งสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีต ในพิธีกรรมเลี้ยงผีปู่ตา จะจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยจัดให้มีการล่าสัตว์เพื่อถวายแต่ปู่ตาในช่วงบุญเดือนหก ก่อนเริ่มการทำการเกษตรของชุมชนบ้านม่วงเจ็ด เพื่อขอให้ฝนตกตามฤดูกาล มีน้ำเพียงพอในการทำการเกษตร โดยทำ “การบ่า” (การบน) ต่อปู่ตา เพื่อให้คนในชุมชนมีน้ำใช้เพียงพอต่อความต้องการอุปโภคบริโภค เพื่อให้ลูกหลานในชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์

ภาพที่ 5 ดอนปู่ตา บ้านม่วงเจียด ตำบลเจียด อำเภอยะรัง
จังหวัดอุบลราชธานี

เมื่อถึงวันที่กำหนดในการทำพิธีบ่าปู่ตา คนในหมู่บ้านม่วงเจียดจะไปพร้อมกันที่ศาลปู่ตา และจะนำเอาเครื่องเซ่นสังเวย ได้แก่ ดอกไม้ ธูป เทียน สุรา อาหารคาว ขนมหวาน น้ำดื่ม บุหรี่ หมาก พลุ ไก่ต้ม เป็ดต้ม หัววัวหรือควาย หัวหมู สิ่งของเครื่องเซ่นสังเวยบวงสรวงเหล่านี้จะนำไปตั้งไว้ที่ศาลปู่ตา ผู้ประกอบพิธีกรรมคือ เจ้ากวนหรือเฒ่ากวน เฒ่าจ้ำ จะเป็นผู้นำกล่าวเชิญเจ้าปู่ตาให้มารับเครื่องสังเวยเลี้ยงดูเหล่านี้และกล่าวขอให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ให้พืชผลทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์ ผู้คนอยู่ดีมีความสุข

ภาพที่ 6 และ 7 พิธีกรรมแก้บาปุตตา

พิธีกรรมนี้มีการเล่นสนุกสนานรื่นเริงประกอบด้วย รำถวาย (การฟ้อนรำถวายปุตตา) หมายถึง การฟ้อนรำเพื่อถวายแด่ปุตตา และการขับลำตั้งทวยบรรเลงดนตรีพื้นบ้านอีสานในพิธีกรรมนี้ ในอดีตจะมีการขับลำประกอบดนตรีเท่านั้น ภายหลังได้มีการฟ้อนรำประกอบ และสืบทอดศิลปะการแสดงนี้มาจนถึง

ปัจจุบัน บทประพันธ์การลำตัดหว่ายที่อาจารย์ประดิษฐ์ แก้วชิน ได้ประพันธ์ไว้เพื่อ
บูชาปู่ตา ซึ่งจะนำเสนอต่อไปนี้

ลำตัดหว่าย ที่ใช้ในพิธีกรรมเลี้ยงปู่ตา ประพันธ์ โดยอาจารย์ประดิษฐ์
แก้วชิน เนื้อร้องข้อมูลจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทินกร อัดไพบูลย์ (Attapaiboon,
2006)

ข้าขอขม นอหม่นมือน้อม ต่างเหียนนอ แห่หม่นเทิงรูป ถวายแด่พระ
หม่นแผ่นหล้า ฤทธิล้ากว่าใคร ไทยเมืองแมน ยวก ๆ ยวก ๆ

ขอให้มานอนแม่นเอยัง ในผามเพียงบ่อนเลี้ยงบัว ชาวสรรค์นอแม่แมก
ฟ้า จงมาพร้อมแม่นผ้ามวล ขอเชิญชวน ยวก ๆ ยวก ๆ

ขอให้มานอแม่นเอาท่อน ขอถวายพรทุกถ้วนอย่าง ทางเผ่าฝูงนอแม่น
ข้าน้อย มายอเย็นหยื่นถวายเป็น สายคอแนน ยวก ๆ ยวก ๆ

สรรพสิ่งนอหม่นของเลี้ยง ทั้งควาหวานทุกถ้วนถ้ว ยูถ่างสรรนอหม่น
เลือกเฟ้น ประเคนยื้อหยื่นถวายเป็น สายคอแนน ยวก ๆ ยวก ๆ

มีทั้งปูนอหม่นปลาพร้อม วัวควาย ฝักงาด่วน ถั่วและงาเบ็ดไก่พร้อม
ดอกไม้แห่มหามงคล มูลคุนใจเอย ยวก ๆ ยวก ๆ

ขอให้เหวยต่อประสงคฺซึ่ง ตามพระทัยทะลอนโปรด โทษข้ามีดอก
หม่นเผื่อแก้ในปากนี้หม่นส่วง เอาบาใจนาง ยวก ๆ ยวก ๆ

ถอดความโดยสรุป ลำตัดหว่ายที่ใช้ในพิธีกรรมเลี้ยงปู่ตา ข้าพเจ้าขอ
พนมมือน้อม เทียน รูป ถวายต่อผืนแผ่นดิน ทั้งผู้มีฤทธิ์ ขอเชิญชาวสวรรค์มายังปะ
รำพิธี โดยพร้อมเพียงกัน ขอให้มาประทานพร ให้แก่พวกข้าพเจ้า พวกข้าพเจ้าได้
นำ ของอาหารควาหวาน ที่เลือกสรรอย่างดีเพื่อมาน้อมถวาย ปู ปลา วัว ควาย เบ็ด
ไก่ ถั่ว งา หมาก พลุ ดอกไม้ และของมงคล ขอให้รับประทานตามประสงคฺ

ภาพที่ 8 การแสดงลำต้งหวายในพิธีกรรมแก้บ่าปู่ตา
ดนตรีใช้ประกอบ ได้แก่ แคน พิณ กลอง ไม้จับแบง ซ้อง ฉิ่ง ฉาบ
อิเล็กทรอนิกส์ (ใช้ในภายหลัง) ผู้ขับร้องลำต้งหวาย สามารถขับร้องได้ทั้งผู้ชายและ
ผู้หญิง

ภาพที่ 9 เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงถวายปู่ตาในปัจจุบัน

จากการขับไล่สู่การพินรา

ผู้ที่นำลำตงหวายมาเผยแพร่ในชุมชนบ้านม่วงเจ็ด คือ อาจารย์ประดิษฐ์ แก้วชิน อดีตครูใหญ่โรงเรียนชุมชนบ้านเจ็ด ตำบลเจ็ด อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี มีความคิดว่าการขับไล่ตงหวายและการพินราตงหวายควรได้รับการส่งเสริมและการอนุรักษ์ให้คงจากการให้ข้อมูลของบุตรชายท่าน คือ อาจารย์อนิรุทธิ์ แก้วชิน (Kaewchin, 2017) ให้ข้อมูลไว้ดังนี้ อาจารย์ประดิษฐ์ แก้วชิน ได้ริเริ่มการแสดงลำตงหวายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 เป็นต้นมาได้้นำออกแสดงในงานต่าง ๆ จนเป็นที่นิยม จากนั้นได้พัฒนาท่าพินราให้เหมาะสมยิ่งขึ้น พร้อมทั้งประพันธ์เนื้อร้องขึ้นใหม่ และนำออกไปแสดงในงานต่าง ๆ

ภาพที่ 10 อาจารย์ประดิษฐ์ แก้วชิน

ปี พ.ศ. 2517 อาจารย์ประดิษฐ์ แก้วชิน ดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนชุมชนบ้านเจ็ด ท่านได้นำลำตงหวายเข้ามาฝึกหัดพินราตงหวายให้นักเรียนตั้งแต่ชั้นป.2 ถึงชั้นป.7 (สมัยนั้นเปิดถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7) และได้รับความร่วมมือจากคณะครูอาจารย์นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านเจ็ดเป็นอย่างดี

ปี พ.ศ. 2522 อาจารย์ประดิษฐ์ แก้วชิน ได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ที่วิทยาลัยครูอุบลราชธานี (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทินกร อัดไพบุลย์ สาขาวิชาดนตรี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริเพ็ญ

อัตไพบูลย์ สาขาวิชานาฏศิลป์ อาจารย์ทั้งสองท่านได้พบการแสดงรำตงหวนของบ้านม่วงเจ็ดต้นมาทำการแสดงในจังหวัดอุบลราชธานี เห็นว่าการแสดงนี้มีเอกลักษณ์ จึงคิดที่จะส่งเสริมและสืบทอด ภายหลังได้ไปศึกษาข้อมูลการรำตงหวนจากอาจารย์ประดิษฐ์ แก้วชิน และได้นำเอาท่าฟ้อนรำตงหวนและบทร้องไปปรับปรุงยุคตีใหม่ จนเป็นเอกลักษณ์ของวงโปงลางสังข์เงิน

ปี พ.ศ. 2523 วิทยาลัยครูอุบลราชธานี ได้นำการแสดงฟ้อนรำตงหวนแสดงในงานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี (Attapaiboon, 2006) ทำให้การฟ้อนรำตงหวนเป็นที่รู้จัก และได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ภายหลังได้นำการแสดงออกเผยแพร่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ จนทำให้การฟ้อนรำตงหวนเป็นที่รู้จักและสร้างชื่อเสียงให้กับวิทยาลัยครูอุบลราชธานี และจังหวัดอุบลราชธานีมาถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 11 และ 12 การแสดงการฟ้อนรำตังหวาย โดยวงโปงลางสังข์เงิน

การแสดงการฟ้อนรำตังหวาย บ้านม่วงเจ็ด ต่าบลเจ็ด อำเภอ เขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี

จากการรวบรวมข้อมูลการฟ้อนรำตังหวายที่บ้านม่วงเจ็ด ต่าบลเจ็ด อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี การฟ้อนรำตังหวาย เกิดจากอาจารย์ประดิษฐ์ แก้วชิน ได้คิดริเริ่มการฟ้อนประกอบลำตังหวายขึ้นจากข้อมูลที่แม่บุญมี เกษียร (Kasian, 2017) ให้ข้อมูลว่า “พ่อใหญ่ก็จะบอกให้พนมมือ พ่อที่ว่าเทพพนม เริ่มต้นอยู่ที่ไหนก็ต้องไหว้ก่อน พ่อใหญ่ก็จะมีท่าทางของแกลไป แบบนี้ (แสดงท่าทาง) บ้าง ก็ว่าวิหคเหินฟ้า นกอินทรี ก็ว่าตามภาษาแกลไป แล้วก็มัจฉาวายน้ำ สอดสร้อยมาลา บัวชูฟ้า ดอกบัวนี้คือเก็บดอกบัวถวายให้เทวดา ประมาณนี้ค่ะ” จากการให้ข้อมูลพบการฟ้อนรำตังหวายที่ยังคงถ่ายทอดมาถึงปัจจุบัน ทั้งหมด 12 ท่าการแสดงดังต่อไปนี้

ท่าฟ้อนรำ	ภาพประกอบ
1) เทพพนม	
2) มัจฉาย่น้ำ	
3) นางสีดาเล่นน้ำ	

ท่าฟ้อนรำ	ภาพประกอบ	
4) บัวชูฝัก		
5) สอดสร้อยมาลา		
6) กวางเดินดง		

ท่าฟ้อนรำ	ภาพประกอบ	
7) จีบหลัง		
8) ผัดข้าว		
9) ส่อนสวิง		

ท่าฟ้อนรำ	ภาพประกอบ	
10) ปลาขึ้นแก้ง		
11) เมฆล่อแก้ว		
12 พระรามแผลงศร		

การนำเสนอการแสดงลำตัดหวายในปัจจุบัน

ปัจจุบันการแสดงฟ้อนรำตัดหวายได้รับการสืบทอดโดย อาจารย์อนิรุทธิ์ แก้วชิน บุตรชายของอาจารย์ประดิษฐ์ แก้วชิน และยังคงยึดการแสดงนี้เป็น ศิลปะการแสดง และถือเป็นต้นตำรับการแสดงฟ้อนรำตัดหวายที่เป็น ศิลปะการแสดงคู่บ้านม่วงเจียด ตำบลเจียด เป็นเอกลักษณ์ ที่ปรากฏในคำขวัญของ อำเภอเขมราฐ ที่ว่า "ต้นตำรับรำตัดหวาย ถิ่นไทยนักปราชญ์ ทวยราษฎร์น้าใจงาม สุดเขตแดนสยาม มะขามหวานหลายหลาก กล้วยตากรสดี ประเพณีแห่เทียนพรรษา แข่งนาวาสองฝั่งโขง" ใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว การลำตัด หวายยังคงมีการแสดงโดยคนในชุมชน บ้านตัดหวายโคก เมืองชนนะบุรี แขวง สะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และมีการสืบทอด ศิลปะการแสดงนี้ และใช้การแสดงนี้เป็นหนึ่งในทุนทางวัฒนธรรมประจำแขวง สะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

“สะหวันนะเขต ผืนแผ่นดินคำ พระธาตุอิงฮัง สถานโบราณงามสง่า สัตว์โลกดีคำบรรณ ไฉนส่ายร้อยล้านปี ประเพณี วัฒนธรรมเลิศล้ำ ถิ่นกำเนิด ขับลำสี้ จังหะ” ขับลำสี้จังหะประกอบไปด้วย ลำคอนสะหวัน ลำตัดหวาย ลำภูไท ลำบ้านซอก ซึ่งทั้งสี่ลามีต้นกำเนิดจากแขวงสะหวันนะเขต

ภาพที่ 13 อาจารย์อนิรุทธิ์ แก้วชิน บุตรชายของอาจารย์ประดิษฐ์ แก้วชิน

ในพื้นที่อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ได้ส่งเสริมให้เป็นเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และจัดให้มีถนนคนเดินทุกวันเสาร์ ในปี พ.ศ.2559 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้ทำโครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ เรื่อง การขับเคลื่อนศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี (Sahee et al., 2018) ได้ฟื้นฟูศิลปะการลำตัดห้วย โดยการบันทึกเสียงการขับลำตัดห้วย การฟื้นฟูเครื่องแต่งกาย และการถ่ายทอดการแสดงฟ้อนรำตัดห้วยสู่ชมรมสืบสานวัฒนธรรมคนสามวัยในใจสุขภาพ (นักแสดงจิตอาสา 3 ช่วงวัย เด็ก ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ) โดยได้ฝึกซ้อมการแสดงฟ้อนรำตัดห้วยตามแบบต้นตำรับบ้านม่วงเจียด ทั้ง 12 ท่ารำ แสดงเพื่อเผยแพร่ศิลปะเอกลักษณ์ของอำเภอเขมราฐต่อนักท่องเที่ยว และผู้มาเยือนเป็นประจำ

ภาพที่ 14 ชมรมสืบสานวัฒนธรรมคนสามวัยในใจสุขภาพ แสดงการฟ้อนรำตัดห้วย ในงาน 205 ปี เขมราฐราษฎร์ธานีชุมชนวิถีวัฒนธรรม

จากการพ้อนรำตั้งห้วยสู่การออกกำลั้กาย

นอกจากนี้ได้มีการนำการพ้อนรำตั้งห้วยไปใช้ในการออกกำลั้กาย พบว่าผลของโปรแกรมการให้ความรู้และการออกกำลั้กายต่อระดับความดันโลหิตของผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูง เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการให้ความรู้และการออกกำลั้กายแบบรำตั้งห้วยต่อระดับความดันโลหิตในผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุโรคความดันโลหิตสูงจำนวน 40 คน รับประทานที่ศูนย์สุขภาพชุมชนเมืองปทุมวิทยากร และศูนย์สุขภาพชุมชนเมืองขยางกูร จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าค่าเฉลี่ยของผลต่าง ความดัน Systolic และความดัน Diastolic ของกลุ่มทดลองหลังได้รับโปรแกรมการให้ความรู้และการออกกำลั้กายแบบรำตั้งห้วยลดลงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่าเฉลี่ยของผลต่าง ความดัน Systolic และความดัน Diastolic ของกลุ่มทดลองหลังได้รับโปรแกรมการให้ความรู้และรำตั้งห้วยลดลงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า ผลต่างของค่าเฉลี่ยความดัน Systolic และความดัน Diastolic ของกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการให้ความรู้และการออกกำลั้กายแบบรำตั้งห้วย หลังการทดลองลดลงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Chuwantanapakom, 2016) ซึ่งพบว่าการพ้อนรำตั้งห้วยนอกจากจะเป็นศิลปะการแสดงที่ถ่ายทอดศิลปะการแสดงของวัฒนธรรมสองฝั่งแม่น้ำโขงแล้ว ยังมีการศึกษาและพัฒนาการพ้อนรำตั้งห้วยเพื่อการออกกำลั้กายสำหรับผู้สูงอายุ

สรุปผล

การรำตั้งห้วย ศิลปะการแสดงสองฝั่งโขง ที่มีต้นกำเนิดศิลปะการแสดงนี้ที่บ้านตั้งห้วยโคก เมืองขมนะบุรี แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว ในอดีตการรำตั้งห้วย คือการขับลำที่ใช้เป็นดนตรีในพิธีกรรมรักษาโรค ภายหลังได้พัฒนาการพ้อนรำประกอบ และได้วิวัฒนาการเป็นการแสดงเพื่อความบันเทิง โดยเรียกชื่อการแสดงนี้ตามชื่อของบ้านตั้งห้วยโคก ภายหลังได้มีการประดิษฐ์ท่าพ้อนรำประกอบการขับลำ และวัฒนธรรมการขับลำนี้ได้ส่งผ่านมายังบ้านม่วงเจียด ตำบลเจียด อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี โดยอาจารย์ประดิษฐ์ แก้วชิน ในอดีตใช้การแสดงลำตั้งห้วยในพิธีกรรม แก่บ้านปู่ตา คือ การแก้บนเพื่อต้องการให้ผลผลิตทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์จึงใช้การแสดงลำตั้งห้วยเป็นการแสดงแก้บนต่อปู่ตาสถานที่

เคารพของคนในชุมชน ภายหลังมีการสร้างสรรค์และพัฒนาให้เข้ากับยุคสมัยโดยได้ ประพันธ์เนื้อร้องและประดิษฐ์ทำนองรำประกอบ เป็นศิลปะการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ ร่วมของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และราชอาณาจักรไทย มาจนถึงปัจจุบัน โดยทั้งสองประเทศใช้ศิลปะการแสดงลำตัดหว่ายเป็นทุนทางวัฒนธรรมปรากฏในคำขวัญ ของทั้งอำเภอเขมราฐและแขวงสะหวันนะเขต

การลำตัดหว่าย เป็นอัตลักษณ์ที่สร้างมูลค่าเพิ่มผ่านถนนคนเดินเขมราฐ โดย ได้มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมการแสดงฟ้อนรำตัดหว่ายไทยและการขับลำตัดหว่าย ของลาว สร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของตนเอง และเห็นคุณค่า ความหมาย ความสัมพันธ์ผ่านท่วงทำนองลายตัดหว่ายที่คล้ายคลึงกัน จะแตกต่างกันที่ภาษาและ วรรณกรรมตามบริบทสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ การลำตัดหว่ายที่สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว จะใช้ภาษาบรูกระตาง และภาษาลาว ส่วนการลำตัดหว่าย ของไทย จะใช้ภาษาอีสาน การลำตัดหว่าย นอกจากจะเป็นศิลปะการแสดงที่สร้างความ บันเทิงให้กับผู้ชมและนักท่องเที่ยวแล้ว เครื่องแต่งกายที่สวมใส่ประกอบการแสดงลำตัด หว่ายยังคงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสิ่งของที่บ่งบอกเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาของสองฝั่ง แม่น้ำโขงคือผ้าฝ้ายย้อมคราม ผ้ามัดหมี่ย้อมคราม ที่เป็นมรดกภูมิปัญญาดั้งเดิมของผู้คน สองฝั่งแม่น้ำโขง โดยเฉพาะที่แขวงสะหวันนะเขต และอำเภอเขมราฐ ที่ยังคงเป็นแหล่ง ผลิตผ้าฝ้ายย้อมคราม ผ้ามัดหมี่ย้อมคราม ทอจำหน่ายโดยเฉพาะที่สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว จะส่งมาจำหน่ายที่ไทยเป็นจำนวนมากเนื่องจากสามารถผลิต ได้มากกว่าที่ไทย จึงส่งมาจำหน่ายที่ถนนคนเดินเขมราฐ และผู้ค้าที่ถนนคนเดินเขมราฐ ได้รับผ้าฝ้ายย้อมคราม ผ้าฝ้ายมัดหมี่ทอมีมาจำหน่ายเสริม ถือเป็นการช่วยส่งเสริม เศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดนไทยลาวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะนักแสดงจากชมรมร้องเล่น เต้นรำ และชมรมสืบสานวัฒนธรรมคนสามวัยใส่ใจสุขภาพ จะสวมเครื่องแต่งกายด้วยผ้า พื้นเมือง และผ้าฝ้ายย้อมคราม สลับสับเปลี่ยนเพื่อความสวยงาม และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ แห่งถนนสายวัฒนธรรมเขมราฐธานีที่ได้รับการยกย่องจากกระทรวงวัฒนธรรม

อภิปรายผล

จากข้อมูลที่ได้นำเสนอในบทความนี้ และเมื่อเปรียบเทียบกับจากข้อมูลเดิมที่ นักวิชาการ นิยามการลำตัดหว่าย คือการรำตัดหว่าย และกล่าวว่า คำนี้ได้สืกร่อนไปตาม ความนิยมเป็นตั้งถาวร่าถวย ผลสุดท้ายก็ยิ่งเหลือตั้งหว่ายรำถวย และยังเหลือสั้นซ้ำไปอีก

เรียกว่า ลำตั่งหวายเฉย ๆ จึงเรียกการแสดงนี้ว่า ลำตั่งหวาย (บันทึกเอกสารเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมอีสาน, มปป.) และงานของ Attapaiboon (2006) ข้อมูลว่า การลำตั่งหวาย ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้รับขนานนามว่า ลำตั่งหวาย ตามชื่อ หมู่บ้าน ผู้เขียนขอเสนอการอธิบายการลำตั่งหวายจากข้อมูลที่ค้นพบ เพราะจากที่ได้ ศึกษาข้อมูลจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า การลำตั่งหวาย เรียกตาม ชื่อหมู่บ้าน คือบ้านตั่งหวายโคก จึงเรียกการขับลำนี้ว่า ลำตั่งหวาย ตามชื่อของหมู่บ้าน เดิมการลำตั่งหวาย เรียกว่าลำคำหลอย (Tamwisit, n.d.) โดยกลอนลำคำหลอย คือได้สืบทอดมาจากการเหยา (การลำเพื่อการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของ Singyaboot et al. (2002) ที่กล่าวว่า ลำตั่งหวาย สืบทอดมาจากการขับลำในพิธีกรรม “การเหยา” หรือการรักษาคนป่วย เช่น ลำผีฟ้า ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชนเผ่ากะตังมา เน้นนาน การลำตั่งหวายนี้ ถ้าหากการลำอยู่แถวที่ราบสูง เป็นภาษาชนเผ่า เรียกว่า “ลำกะล่องเยาะ” ถ้าหากลำอยู่แถวที่ราบทั่วไป เป็นภาษาเผ่าชนเหมือนกัน เรียกว่า “ลำคำหลอย” กลุ่มลาวลุ่มเรียกว่า “ลำตั่งหวาย” เหตุที่เรียกว่า ตั่งหวาย เพราะเรียกการขับลำนี้ตามชื่อหมู่บ้าน “ตั่งหวายโคก” จากข้อมูลของนายบ้านทองเสน วงศิริ (Wongkeeree, 2018) นายบ้านตั่งหวายโคก เมืองชนนะบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และหากจะเปรียบเทียบการเรียกการขับลำของลาว ในแขวงสะหวันนะเขต ซึ่งจะขอยกตัวอย่างที่ใกล้เคียงการเรียกการขับลำตั่งหวาย โดยเรียกชื่อตามต้นกำเนิดของการขับลำเช่นเดียวกัน คือ ลำบ้านซอก ซึ่งเรียกชื่อตามต้นกำเนิดของการขับลำนี้ คือ บ้านซอก แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของ โทสีแก้ว ท้าวสิต (Tamwisit, n.d.) ในปัจจุบันมีพัฒนาการนำลำตั่งหวายมาใช้ในการพ่อนรำเพื่อการออกกำลังกาย งานวิจัยของ Chuwantanapakorn (2016) เรื่องผลของโปรแกรมการให้ความรู้และออกกำลังกายแบบรำตั่งหวาย ต่อระดับความดันโลหิตของผู้สูงอายุที่มีภาวะความดันโลหิตสูง ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นเครื่องมือในการออกกำลังกายสำหรับผู้ป่วยความดันโลหิต ถือเป็นนวัตกรรมการประยุกต์ทางวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพ และตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ปรากฏการณ์ของลำตั่งหวายที่มีต้นกำเนิดจาก ชาวบรู กระตัง แห่งบ้านตั่งหวายโคก เมืองชนนะบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว วัฒนธรรมดนตรีได้ส่งผ่านมายังบ้านม่วงเจ็ดต้น บลเจ็ด อำเภอนามน จันทบุรี จังหวัดจันทบุรี โดยอาจารย์ประดิษฐ์ แก้วชิน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 ได้นำทำนองลายตั่งหวาย มาประพันธ์เนื้อ

ร้องใหม่ และได้ประดิษฐ์ท่าฟ้อนรำประกอบ จากนั้นได้รวบรวมนักเรียนและชาวบ้านฝึกซ้อมการแสดง และได้นำออกแสดงในงานต่าง ๆ และการลำตั้งหวายเป็นการพัฒนาการเรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. 2523 วิทยาลัยครูอุบลราชธานี (ปัจจุบันคือสถาบันราชภัฏอุบลราชธานี) ได้มาปรึกษาข้อมูลการแสดงจากอาจารย์ประดิษฐ์ แก้วชิน นำไปพัฒนาเป็นการแสดงชุด “รำตั้งหวายเป็น” (Attapaiboon, 2006) ภายหลังได้นำการแสดงออกเผยแพร่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำให้การฟ้อนรำตั้งหวายเป็นที่รู้จัก และได้รับความสนใจมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ปี พ.ศ.2556 เกิดถนนคนเดิน เขมราฐราชธานี โดยมีแนวคิดที่จะพัฒนาบ้านเมืองเก่าของอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่เก่าแก่ และเป็นพื้นที่เศรษฐกิจเดิม รวมถึงฟื้นฟูบรรยากาศย้อนยุคในอดีต จึงได้เกิดถนนคนเดินขึ้น โดยกลุ่มอักษะเขมราฐ และผู้บริหารเทศบาลตำบลเขมราฐ โดยนางลัดดา เจษฎาพาณิชย์ นายกเทศมนตรีตำบลเขมราฐ จัดให้มีถนนคนเดินในทุกเสาร์ที่ 1 และ 3 ของเดือน (ปัจจุบันจัดถนนคนเดินทุกวันเสาร์) เริ่มเกิดชมรมต่าง ๆ ขึ้นเพื่อรองรับถนนคนเดินหนึ่งในนั้นคือชมมรร้องเล่นเต้นรำ และชมรมสืบสานวัฒนธรรมคนสามวัยใส่ใจสุขภาพ ทั้งสองชมรมเป็นชมรมจิตอาสา มีหน้าที่ทำการแสดงเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2559 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้ทำโครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ เรื่อง การขับเคลื่อนศิลปะและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี (Sahee et al., 2018) ได้ฟื้นฟูศิลปะการลำตั้งหวายเป็นกับชุมชนบ้านม่วงเจียด โดยได้เชิญวิทยากรจากชุมชนบ้านม่วงเจียดถ่ายทอดการแสดงฟ้อนรำตั้งหวายเป็นตามแบบฉบับบ้านม่วงเจียด ทั้ง 12 ท่ารำและบทการขับลำตั้งหวายเป็นที่อาจารย์ประดิษฐ์ แก้วชิน ได้ประพันธ์ไว้ให้กับชมมรร้องเล่นเต้นรำ เพราะในอดีตไม่มีการฟ้อนรำตั้งหวายเป็นตามแบบฉบับบ้านม่วงเจียด ในถนนคนเดินเขมราฐ การลำตั้งหวายเป็นเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะท้ายบทความ

ข้อเสนอแนะเชิงพื้นที่

1. นักแสดงลำตั้งหวายเป็นที่บ้านม่วงเจียด ตำบลเจียด อำเภอเขมราฐ มีความเข้มแข็งและมีความพร้อมในการแสดง สามารถทำการแสดงที่ได้รับเชิญได้

เป็นอย่างดีขาดเฉพาะพื้นที่ที่จะทำการแสดง เพราะปกติจะแสดงเฉพาะในงานประจำปีเลี้ยงปูตา เป็นหลัก ภาครัฐในพื้นที่ควรให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะต่อสถาบันการศึกษา

1. สถาบันการศึกษาที่สอนเกี่ยวกับศิลปะการแสดงอีสาน สามารถนำข้อมูลนี้ไปใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องการลำตัดหว่ายใช้เป็นข้อมูลเพื่ออ้างอิงทางวิชาการ

ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเปรียบเทียบการฟ้อนรำตัดหว่ายของชุมชนบ้านม่วงเจียด สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี และวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด

2. ศึกษาเปรียบเทียบการฟ้อนรำตัดหว่ายของชุมชนบ้านม่วงเจียด ตำบลเจียด อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี และบ้านตัดหว่ายโคก เมืองชนนบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

References

- Attapaiboon, T. 2006. **A Comparative Study of Tang Wai Dance in Lao PDR and in Ubon Ratchathani Ratchabhat University.**
Faculty of Humanities and Social Sciences, Ubon Ratchathani Ratchabhat University: Ubon Ratchathani. (in Thai)
- Chuwantanapakorn, T. 2016. “ Results of the Ram Tang Wai Dancing and Exercising Training Program to the Blood Pressure Level of Elderly with High Blood Pressure”,
Kuer Karoon Journal, 23(1): 17-86. (in Thai)
- Kaewchin, A. Ban Muang Jiad village, Jiad subdistrict, Khemmarat district, Ubon Ratchathani province.
(2017, February 2). Interview.
- Kasian, B. Ban Muang Jiad village, Jiad subdistrict, Khemmarat district, Ubon Ratchathani province. (2017, February 2). Interview.

- Sahee et al. 2018. **The Project of Art and Culture Promotion for the Area-Based Development of Khemmarat District in Ubon Ratchathani**. Bangkok: The Thailand Research Fund. (in Thai)
- Singyaboot et al. 2002. **Lower Laos Documentary Project Sawannakhet, Salawan, Sekong, Champasak, and Attapeu: Five Laos' Lower Provinces**. Bangkok: The Thailand Research Fund. (in Thai)
- Tamwisit, P. **Local Dialects of "Lam" Folk Singing and Lyrics Composition**. n.p. :n.d. (in Lao)
- Wongkeeree, B. Ban Tang Wai Kook village, Sonnaburi district, Sawannakhet Province, Lao PDR. (2018, March 5). Interview.
- Wongkeeree, T. Ban Tang Wai Kook village, Sonnaburi district, Sawannakhet Province, Lao PDR. (2018, March 5). Interview.